

nos *quitarà* de penyora de v anys» (ib., cap. 146, Col. Pop. Barc., III, 56); *quitar un censal*, en *Spill*, 10525, 10546; «*quitar* los censals: liberare se vectigalibus» (*ThPu.*, 1575, p. 118); a. 1643 «dit censal fonch *quitat* per Miquel Boxeda paraire» (*Ll. Roig de Prats de Molló*, f.º 179v).

Quitar una penyora: 1344 «Manam-vos espressament, sots pena de la nostra mercè, que tot aquell argent o vexella nostra que és em penyora en poder d'En Jacme Oliver, --- trascats e *quitets*, e aquell nos trametats de continent» (*Epist. Pere III, NCL.* I, 79); «yo *quitaré* del usurer les mies robes nupcials de preset vermell e lo mantell de les festes ---» (*Decameró VIII*, § 2, 443.15, traduïnt: «*ricoglièrò* dell' usurario la gonnella mia ---»); 'rescatar', a. 1388; c. 1460, *Spill* «--- morts soterrar; / catius *quitar*; / malalts guarir» (v. 12606); *Tirant III*, 355 (ed. Aguiló), i en una cançó popular: «Mon pare, *quitarau*, *quitarau*, / moros me venen, / —Ma fia, digau, digau: / per quant vos venen? / mon pare, per un escut / vostra seria, / vostra seré. / Ma fia, per un menut / no't *quitaria* / no't *quitaré*» (MilàF, *Romllo.*, 1882, 261.2). En sentit moral *quitar-se* 'alliberarse (d'un defecte, d'un vici)', en StViventF: «Alguns fan vot a Déu o a sants, si Déus lo escape de tal perill, e puix no'n fan res. Aquest menyspreu és gran peccat. --- Per amor de Déu vullau-vos *quitar* de aquests defalliments» (*Sermons III*, 178.24).

En el següent passatge de Muntaner *quitar-se una despesa* és 'redimir-se': «--- lo senyor infant --- barrejà la illa, e tragué'n més de deu milia, entre sarraïns e sarraïnes, que aportà en Sicília... E guanyà tant, que la messiò que les galees havien feta e ço que costaren d'armar, se *quitàu*» (*Cròn.*, cap. 117, III, 63.12); «*Quitar*: Nummis redimere» (1472, JEsteve); «endeutat y sens esperança de *quitar-se*» (usat, segons *DAG.*, en text de c. 1600).

Tot això ens dóna una idea de l'ús extens que havia tingut aquesta família de mots en català antic. Avui *quitar*, encara en l'esfera jurídica, s'usa sobretot en el sentit de 'fer quiti d'una obligació pecuniària' com ho consigna el *DFA.*, que inclou l'exemple: «Em va prometre que em *quitaria* de tots els meus deutes». Notem, a més, l'ús que en fan alguns escriptors moderns: 'rescatar', en el mall. d'Arx. Lluís Salvador: «Essent esclaus, tengueren medi d'escriure a Mallorca, i sa seua gent manlevà una cantitat a la Mare de Déu de Son Salvador d'Artà, per *quitar*-los, i los *quitar*en i tornaren a Mallorca vius» (p. 257-8). En el significat de 'pagar o aportar una cosa prou profit per compensar una despesa' (ja anotat en Muntaner, supra), fou emprat pel mall. P. d'A. Penya: «Se proporcionà un ase ---. Les ganàncies cresqueren tant que ab dues setmanes l'ase y el vestit romangueren *quitats*» (*AlcM*), i segons aquest darrer diccionari continua en ús a Mall., on recull la frase «no *quita*», emprada pels pescadors per a expressar que el peix agafat no bastaria ni per a pagar els tripulants. El *DAG.* recull aquesta altra frase *això no quita* 'malgrat això', molt usual que llegim també en la correspondència de Maragall amb J. Pijoan: «Ja m'agrada veure'l a Madrid intervenir

en coses que són d'interès general i urgent, però *això no quita* que jo l'enyori» (carta de 19-XII-1906, O. C. I, 1047b). No podríem pas dir en definitiva si es tracta d'un castellanisme, però molt probablement no; notem amb aquest motiu l'acc. de 'eliminar' que JCor. va registrar a Er (Cerd. fr.): «Un pas ramader és una servitud que la poden pas *kità*» (a. 1958).

En oc. ant. *quiti*, *quitia*, «quitte, exempt; acquitté, absous; délivré», es dóna en autors de primers del segle XIII: Izarn «per so qu'els sian *quiti* e nos autres damnatz» (Appel, *Chrest.*, 107.131); *quitis de la paor* en Raimon Feraut (ib., 8.162), *seras quitis de totz mals* en *Dietetica* (ib., 114.6), *quitis de faillensa* en Daudé de Pradas (Bartsch, *Chrest.*, 200.39) etc.; però se'n troben exemples de *quit*, *quite* (m.), *quita* (f.) en alguns documents antics (*PSW*, s. v.); el verb apareix en dues variants, *quitar* i *quitiar* «quitter; remettre, dispenser de; acquitter; abandonner, céder»: el *PSW* duu un parell d'exemples de *quitiar*, i n'hi ha un d'*aquitiar* en *Jaufré*, 10673, *quitar* en el *Donatz Proensals*, en la *Vida* de Bertran de Born i en Lanfranc Cigala (*Crest.* de Hill-Bergin, 138.24); *acquitiare* en la Crònica de Nimes (cita de Du C.).

En francès medieval trobem *quite* (escrit amb *-tt-* posteriorment) 'quiti, lliure d'una obligació, d'una acusació, d'un deute, d'un pecat', i *quiter* (grafiat després amb *-tt-*) 'fer quiti, alliberar (d'una obligació)' amb la forma variant *aquiter* id. (continuat com *acquitter*). L'adjectiu i el verb apareixen ja en un dels textos més antics, el *Pèlerinage de Charlemagne* (a. 1060): *quite* (v. 701) i *aquiter* (v. 722); en el Roland (a. 1080) figura *quite* (vv. 1140, 2748, 2787 etc.), la frase verbal *clamer quite quelqu'un* 'fer quiti, alliberar' (v. 3809) i *aquiter* (vv. 492, 869); *quiter* en el *Roman de Thèbes* (a. 1150) i en *Chrestien* (2.ª meitat S. XII): «tos torz et toz mesfez vos *quit*» (*Yvain* 2012) al costat d'*aquiter* (*Cligès* 4205, *Yvain* 5713 etc.) i l'adj. *quite* (nombrosos exemples); *quiter* (*quitter*) és ben freqüent en el S. XIII: en el *Roman de Troie* (a. 1230), i en altres textos. Una variant en *-tier*, paral·lela al cat.-oc. *quitiar*, també va existir: *quitiar* en el *Tristan* de Béroul (fi segle XII), v. 2346 (*DECH* IV, 738a24), *quettier* en escrit de 1346 (God. x, 464). Durant l'Edat Mitjana el sentit és essencialment jurídic o de context religiós ('quiti d'un pecat'); *quitter* en el sentit de 'abandonar, renunciar una cosa' es dóna des del S. XVI (*FEW* II, 1474a); com a 'anar-se'n d'un lloc' des de 1611 (ib., 1475a) i com a 'treure's un vestit' des de la 2.ª meitat S. XVI (ib., 1474b).

En cast. ant. *quito* 'quiti, lliure d'una obligació' ja en el *Cid* (1.ª meitat S. XII): «de mi sean *quitos* e vayan» (v. 1370), «el rey lo pagó todo e *quito* se ua Minaya» (v. 1539); *quito de pecado*, *quito de follia*, en *Bocados de Oro*. Des d'un principi tenia més ús l'infinitiu *quitar*, que trobem amb un desplaçament semàntic ben ampli ja en el S. XIII. En el sentit originari de «eximir, dispensar de una obligació, gravamen o deuda» és freqüent en el *Cid*: «ruegan al rey que los *quite* desta cort» (v. 2989), «*quitó* les las heredades» (v. 893 «se las dejó libres de gravamen») etc.; com a